

כותרות

האם יש לתת להן הכשר חוקי כדי להוציאן מן המחחרת?

על המיטה המתגלגלת. היא מכסה את פניה בסדין — ובכיה הרם קורעילב. "חיילת", מסבירה האחות, "לא נשואה. סידרו לה הפלה מלאכותית". אך הספיקה החיילת האומללה להיעלם בפרוודור, כששוב נפתחה הדלת הכפולה של חדר הלידות ואשה נוספת גולגלה החוצה. עיניה בחנו את הממתינים. גבר כבן 30 קם מן הספסל וניגש אליה. "איך את מרגישה?" שאל בהרדה. "העיקר שזה עבר", השיבה אשתו. גם היא ביצעה זה עתה הפלה מלאכותית. היא הגיעה לשם עם פתק מקופת-חולים.

כמעט כל רופא-נשי

תוך שיחה גלוי-לב עם מנהל אותו בית-חולים, הסתבר כי קופת-חולים היא אחד הלוקחות הרציניים ביותר של המוסד. סיפר המנהל: "אנחנו כאן בממוצע של 15 מקרים ליום, הנשלחים לנו על-ידי קופת-חולים. כולם מקרים של הפסקת הריון". הרופא המבצע את רוב ההפלות הוא רופא צעיר, שעלה לפני זמן קצר מאנגליה. "שם", סיפר, "ביצתי אולי שתיים-שלוש הפסקות לידה בשנה. כאן — עשר ליום".

תמונה: חדר קטן, בסניף קופת-חולים באחד מפרברי תל-אביב. שני רופאים ואשה יושבים ליד שולחן. נכנסת אשה כבת 26, ובידיה תינוק. "כן, גברת חלפון", פונה אליה אחד משני הרופאים, תוך עיון בכרטיס האישי של האשה, "למה אינך רוצה עוד ילד?" האשה חושבת על תשובה, אך במקום לפנות את פיה היא מגישה את התינוק לסקירת ועדת השלושה. הרופא ממשיך לעיין בכרטיס. "המם, תינוק בן ארבעה חודשים. איך הבריאות שלך?" האשה משיבה: "אין לי כוח, דוקטור. יש לי כבר שלושה ילדים. כולנו גרים בשני חדרים. בעלי פועל פשוט. אני לא יכולה עכשיו לגדל עוד תינוק". הרופא השני מנסה לשכנע אותה: "זה קצת קשה, אבל אולי ההורים שלך יעזרו לך, זה לא כל כך נעים לעשות הפלה". האשה חוזרת על תשובתה האילמת הראשונה: דחפת את התינוק קדימה, כאילו על מגש.

"מה תעזי?" שואל הרופא הראשון את החברה השלישית של הועדה. זאת נדה בראשה לחיוב. היא מניחה את מבטן הסוציאלי של כל הנשים המופיעות בפני הועדה. הרופא הראשון ממלא פתק. עם פתק זה הפנה האשה אל אותו בית-חולים פרטי לביצוע ההפלה. על הפתק כתובה הסיבה, שלדעת הועדה מצדיקה את הפסקת ההריון: ורידים ברגליים.

היתה זו ישיבה שבועית רגילה של "ועדת ההפלות", הקיימת ליד כל סניף של קופת-חולים. כל אשה המבוטחת בקופת-חולים, רשאית לפנות לוועדה זו, אם הצוה להפסיק את ההריון. הרופאים והעובדות הסוציאליות מאשרים את רובן המכריע של הבקשות.

החוק על ביצוע הפלות מלאכותיות

כמוה כהריגת נפש. קביעת בית-המשפט הישראלי, על סמך פרשנות משפטית ברי-טיה, כי מותר לבצע הפלה מלאכותית במקרה שהריון ולידה ייוקו לבריאות האשה, הינה קביעה מתקדמת. עד כדי כך רוצה בית המשפט לא לכבול את ידיו של הרופא. הפועל מתוך חישובים רפואיים גרידא, שהוא קבע: "חובת ההוכחה על אי-חוקיות המעשה חלה על הקסיגוריה".

כלומר: כאשר מאשימה המדינה רופא בביצוע הפלה בלתי-חוקית, מוטלת על התביעה החובה להוכיח כי האשה לא היתה זקוקה מבחינה בריאותה, לאותה הפלה.

תקדים חשוב בשטח זה הוא פסק-הדין האנגלי במשפטו של התובע הכי-ללי גנד דיר רב, בורן, משנת 1939. הרופא הועמד לדין על הפסקת ההריון של ילדה בגיל למטה מ-15 שנה, בניגוד לחוק. התברר כי הנערה נאנסה בכוח, בניסיונות מועזים וזעות במיוחד. כתוצאה מן האונס התעברה, ודיר בורן נתבקש לספול בה. הוא בדיק אותה, ובהסכמת הוריה ניתח אותה והפסיק את ההריון.

טענת ההגנה היתה, כי בניסיונות אלה הניתוח לא היה בלתי-חוקי. הרופא העיד, כי אחרי שבדיק את הנערה בדיקה זהירה וי-סודית, ועמד על כל תנאי המקרה ועובדיו-תיו, הגיע למסקנה כי מחובתו לעשות את הניתוח. לדעתו, המשכת ההריון היתה על-לזה לגרום נזק כה רציני לנערה, שמוטב היה לשחררה מהריונה בעוד מועד, במומן שאפשר לעשות לה את הניתוח ללא כל סכנה לחייה, ובתנאים המניחים את הדעת.

בית-המשפט שמע עדות רפואית, שאם היתה הנערה ממוסכת בהריונה ויולדת, על-ללה היתה לסבול מהפרעות רציניות ביותר. לאחר סיום שמיעת הצדדים, פנה השופט מקינטון לחבר המושבעים בנואם ארוך, בו הודגש שני דברים: כי חובת ההוכחה של אי-חוקיות מוטלת על התביעה, וכי ברגע שמסתבר כי הרופא עשה את אשר עשה בתום לב ובמטרה להציל את חייה של הילדה, הרי שנהג באופן חוקי. רק אם

תצליח התביעה להוכיח הוכחה ברורה ו-מחלטת, כי לא נהג לפי עקרונות, יהיה אפוא הרופא חייב בעוולה בלתי-חוקית.

חבר המושבעים הגיע למסקנה כי דיר-בורן אינו אשם. היתה זו הקביעה הברורה הראשונה מהו פירוש המלים "בניגוד לחוק", בקשר להפלה מלאכותית. העקרון היסודי שנקבע הינו עקרון ליברלי ומתקדם: מאחר וחוקיות הניתוח היא עניין אך ורק של הגדרה רפואית, הרי שכל רופא רשאי לקבוע לעצמו אם ניתוח מסוים הוא חוקי או לא.

בקשר לנקודה מכרעת זו, פסק בית-המשפט המחוזי בחיפה, במשפטו של דיר-מש הורוביץ: "המבחן לגבי הצורך בהפסקת הריון הוא מבחן סובייקטיבי. החת-אומר: שאם הרופא בדיק ומצא סיבה רפואית שבגללה, לדעתו, יש צורך להפסיק את ההריון כדי לשמור על חיי האשה, במקרה כזה לא רק שהרשות בידו לעשות את הניתוח אלא שהחובה מוטלת עליו לעשותו. ולא חשוב אם התברר לאחר מכן שטעה בהחלטתו — כל זמן שההחלטה היתה כנה, והגיע אליה לפי מיטב ידיעתו והבנתו, וכי תום לבב הוציאה לפועל".

על כן, החוק שהוא לכאורה חוק חמור ביותר, פורש פירוש ליברלי על-ידי בית-של בית-המשפט הישראלי. מספיק שהרופא המשפט האנגלי, ופירוש זה וזה לאישורו יהיה משוכנע בתום-לב כי הניתוח חיוני לבריאות האשה, כדי שהוא יהיה חוקי.

אולם גם בפירוש ליברלי זה מובאות בחשבון רק סיבות רפואיות, והצדקות הפסקת הריון. יוצא, אפוא, כי כל סיבה אחרת שבגללה מבוצעת הפלה מלאכותית פירושה עבירה חמורה על החוק. הן לגבי הרופא והן לגבי האשה.

זוהי הנקודה החלשה של החוק, הלכה למעשה: אין הוא מכיר בסיבות חברתיות או כלכליות, כסיבות חוקיות לביצוע הפלה מלאכותית. וכל המבצע הפלה מתוך סיבות אלה דינו כדין פושע.

מחיר המחחרתיות

שולם בחייה של אשה צעירה זו. ד"ר הורוביץ ניתח בביתה, נכשל בביצוע הניתוח. אילו בוצעה היתה הפלה בבית-חולים, יכלה אשה זו לקבל טיפול מתאים, להשאיר בחייה.

כל לידה רגילה או ניתוח מסוג אחר. המנותחות נשארות בבית-החולים יומיים, כדי שתהיה להן אפשרות להתאושש מן הניתוח ולהרשות לרופא בית-החולים לעקוב אחר תוצאות הניתוח, למשל, מבוצעות עשר הפלות על כל לידה אחת. לדברי אחד משלושת הגניקולוגים הניתוחים ועבור יומיים אשפוז. הסכום נע בין 38 ל-45 ל"י.

ההפלות שבוצעות מטעם קופת-חולים מגיעות למימדים עצומים. בבית-חולים פרטי גדול בחיפה, למשל, מבוצעות עשר הפלות על כל לידה אחת. לדברי אחד משלושת הגניקולוגים הגדולים ביותר בארץ, בעל שם עולמי: "זהו הניתוח השכיח ביותר בין הניתוחים המתבצעים במדינתנו".

בבתי-החולים מבוצעים הניתוחים לא רק על-ידי המלצתה של ועדה. מתקבלות נשים גם על סמך החלטתו של רופא יחיד. אפילו בבתי-החולים העירוניים ליולדות, בתל-אביב, מתבצעות הפסקות-ההריון על סמך המלצתו של רופא יחיד. אולם שם נעשה הדבר רק מטעמי בריאות ברורים ומובהקים, כפי שדורש החוק. לעתים יכולים אמנם הרופאים להקל מעט, אולם אין הם יכולים לחרוג ממסגרת החוק ולבצע הפלות מסיבות סוציאליות מובהקות.

מה קורה לאשה שאינה חברת קופת-חולים, או לחברת קופת-חולים ש"ועדת ההסלות" לא אישרה לה הפסקת הריון? אחרי שהיא מתגברת על המבוכה הראשונית, של אדם החייב לחפש שותף לעבירה — ולו גם סכנית — אין לה כל קושי למצוא את מבוקשה. היא יכולה לפנות, למעשה, לכל רופא נשים בארץ. רופאים אחרים — והם מעטים מאד — יסרבו לבצע את ההפלה, אם כי כמה מהם מנסים תחילה לשכנע את האשה שכדאי בכל זאת לשקול פעם נוספת לפני שתחליט סופית.

תמונה: בית מגורים נאה, באחת השדרות של צפון תל-אביב. בכניסה שלט סולידית, המודיע כי בקומה השנייה גרה רופאת-נשים. זוג צעיר-למדי עולה במדרגות. הבעל מצלצל בפעמון, ועוזרת פותחת את הדלת. הזוג נכנס לטרקלין מרהט בכבדות אירופית, ומחכה עד שהרופאה תתפנה. כעבור כמה דקות מקבלת הרופאה את האשה לבדיקה במרפאה, שלאחריה היא קוראת גם לבעל לשיחה.

"מי מסר לכם את הכתובת שלי?" היא שואלת. הבעל נוקב בשם. והרופאה עוברת לעצם הנושא. "כבר אמרתי לאשתך, שאני בדרך כלל איני כליך מסכימה לזה. אבל אני מבינה שבאמת קשה לכם עכשיו לגדל עוד ילד". הבעל נד בראשו: "כן, זה יפריע לכל התוכניות שלנו". הרופאה ממשיכה: "אני כמעט בטוחה שאשתך רחה, אבל מוטב להכות עוד כמה ימים עד לתוצאות של בדיקת המעבדה. אם התוצאות חיוביות", היא מודיעה לאשה, "תוכלי לבוא אלי בשבוע הבא, ב-8 בבוקר".

הזוג אומר תודה. לפני שהוא עוזב את הדירה, אומרת הרופאה: "זה יעלה 80 לירות. צריכים שלשם 20 מראש. זה כולל את הביקור הזה והוצאות הבדיקה במעבדה". הגבר משלם את הסכום. "תביאי איתך מנבת", אומרת הרופאה לאשה. "אני לא יכולה לשלוח לכניסה יותר מדי סנינים ומגבות מגואלות בדם".

בית-חרושת להפלות

המגע הראשון בין האשה לבין הרופא שמה ברוב המקרים: ההסכמה המובנת-מאלה לביצוע את הדבר, הנסיון להעמיד פנים כי לא בקלות מתקבלת ההחלטה, קביעת המועד לביצוע הניתוח. המחירים נעים מסיביות ששים-שבעים לירות, עד למאה לירות — בהתאם למעמדו של הרופא, לשכונה שבה נמצאת מרפאתו, לחוג הלקוחות שהצליח לסגל לעצמו.

תמונה: אשה יפה, צעירה, ידועה בחברה האינטלקטואלית יותר של תל-אביב, באה לביקור ראשון אצל הרופא שבו בחרה כמיילד שלה. "אני חושבת שאני בהריון", היא מודיעה. השניים דוים לגמרי, ופגשים זו הפעם הראשונה בחייהם. הרופא מחייך בשובבות: "אז מה, מאשרים את זה הפעם?"

תמונה: רחוב יפואי מונוה. בין הבתים העלובים מצטיין בית נאה, בעל כמה קומות. בקומה השנייה נמצאת מרפאתו של רופא נשים, שעלה ארצה לפני כמה שנים. הדירה הרחבה, בעלת ששת חדרים, ידועה בחוגים נרחבים ביותר בארץ כולה. קוראים לה "בית-חרושת להפלות". בהול ממתנות חצית-ריטר נשים, האחות רומזת לאחת מהן, וזו נכנסת לחדר סמוך. שני רופאים יושבים שם. הם מכירים את הנכנסת. כי כבר ראינו אותה שבוע קודם לכן. האשה עולה על שולחן הניתוחים, שאינו אלא מיטת-מרפאה צרה, מכוסה שעוונית לבנה.

"את רוצה נרקוזה?" שואל אחד משני הרופאים. "אז יכאב?" עונה הצעירה. היא טטוונטית באוניברסיטת ירושלים, החיה עם חבר קבוע.